

Montagut i el Mas d'en Xiprer

[MO]. Marçà Orígens desembre de 2023

La Guerra del Francès, (1808-1814), que havia arrasat pobles i collites, ja s'havia acabat. Els Montagut, propietaris, entre altres, de les terres conegudes amb el nom del Mas d'en Xiprer, fan un contracte d'arrendament al Joan Martí de Marçà.

Joan Montagut ja deixa entreveure que, a causa de la guerra, les terres estan mig abandonades i que el mas ha sofert desperfectes.

La taba, o condicions que es fixen al contracte ens donen informació de la importància de l'agricultura, en especial del vi, perquè el propietari vol portar un control de la poda dels ceps. També són importants els adobs, que no podran sortir de la finca.

El propietari no busca un mitger, sinó un pagès que mantingui les seves terres a canvi de diners. El temps del contacte va en funció del cicle de la vinya, comença i acaba un cop s'ha veremat, i per Sant Andreu, quan la collita principal (del raïm) ja s'ha acabat, se solien pactar els pagaments.

Els masos, i aquest a tocar del camí de Móra, sovint feien també les funcions d'hostal, cosa que suposava uns ingressos a la família que els regentava.

Als contactes d'aquest tipus hi havia un fiador, que responia, inclús amb els seus béns, si l'arrendatari no complia els compromisos establerts.

Aquest que segueix és un contracte d'arrendament que es troba a l'Arxiu Comarcal del Priorat.

• • • •

El dia sis de novembre de 1817, en una notaria de Barcelona, Joan Montagut i Pedret, comerciant de la mateixa ciutat, atorga poders a Jaume i Josep Sangenís, pare i fill, pagesos de Marçà perquè el representin.

La intenció de Joan Montagut és arrendar la finca coneguda com el Mas d'en Xiprer, ubicada al terme de Tivissa (avui dels Guiamets) i la vinya i oliveres coneguda com a Tros del Mitgeret, al terme del Masroig.

El dia tres de maig de 1818, a la notaria de Falset, Jaume Sangenís fa ús del poder del Montagut i arrenda les terres a Joan Martí Vilà, pagès de Marçà.

I redacten un contracte amb les clàusules següents:

1a. El Joan Martí haurà de cultivar la terra a l'estil de bon pagès segons els costums del país, haurà de replantar els ceps que faltin i refer els marges.

2a. Els fems que es facin a la casa hostal i a tota la finca només podran ser reutilitzats per adobar les terres de la finca i quan l'arrendatari se'n vagi no se'ls podrà emportar. Però cada any tindrà a la seva disposició dotze càrregues de fem pel seu hort.

3a. L'arrendament serà per cinc anys i cinc collites, començarà quan s'hagi acabat de veremar aquest any de 1817 i acabarà quan s'hagi collit el raïm l'any 1822. El Joan Martí haurà d'avisar tres mesos abans de finalitzar el contracte si el vol renovar o deixar.

4a. Les terres de sembradura les ha de deixar, meitat rostoll, meitat llaurades. I les vinyes sense podar, tal com les ha trobat.

5a. Cada any, quan estiguin les vinyes podades, haurà de comunicar-ho al propietari, si es troba a Marçà, i si no és així avisarà al majordom de la seva casa, per a venir a comprovar la poda i el Martí haurà de fer les correccions que se li manin.

6a. L'arrendatari ha de conrear tota la terra sense excuses. I la part de la terra que està descuidada a causa de la passada guerra i de l'absència del propietari, aquest es compromet a replantar el que faci falta.

7a. El Joan Martí no podrà disposar de la fusta i de la llenya del bosc si no és per a fer formiguers (munt de llenya seca que es crema i després s'escampa com a adob) dins de la mateixa finca i les redortes (sarments) del coster s'han d'enterrar en ell per a millorar la compactació del terreny i facilitar l'escorrentia en anys d'aiguats.

8a. Els danys actuals de la casa hostal, sobretot les portes que falten, seran reparats a compte del propietari abans d'un any. Però després, el manteniment serà a càrrec de l'arrendatari.

9a. El Martí no pot arrendar part o tota la finca a ningú sense consentiment del Montagut.

10a. Tots els fruits que donaran les terres durant aquests cinc anys seran pel Joan Martí.

11a. El preu d'aquest arrendament és de tres-centes lliures anuals que el Joan Martí pagarà la meitat el dia quinze d'agost i l'altra meitat el dia trenta de novembre de cada any.

12a. Qualsevol malentès entre ambdues parts durà resoldre's a partir del dictamen de tres pagesos experts i benintencionats. Si es dictamina que l'arrendatari ha fet un mal ús de les terres, el propietari el podrà despatxar i fer-li pagar els danys.

13a. Joan Martí accepta el contracte i el preu pactat i nomena fiador a Josep Benages i Piqué, de Marçà, que s'obliga també al compliment del contracte. Tots dos responen amb els seus béns.

• • • •

El Joan devia ser un bon comerciant. El 1820, a més del Mas d'en Xiprer, si no s'havia desdit del contracte amb el Montagut, portava la venda de l'aiguardent, del vi i del vinagre que l'Ajuntament subhastava cada any. El 1825 tornava a fer-se càrrec del comerç de l'aiguardent al detall així com la gestió de la fleca i de la taverna. El 1828 té la botiga de la de pesca salada. El 1829 es va fer càrrec del molí de l'oli i altre cop de l'aiguardent i el 1931 arrendant de nou la taverna i la fleca municipals.

El Joan Martí Vilà es va casar amb la Rosa Gavaldà Pedrol. Quan es van casar, el 1811, els pares del Joan els van donar la casa que tenien al carrer "que va a la font" (carrer Major).

Joan Martí i Rosa Gavaldà són els avantpassats del Jordi Martí Fornós o de la Neus Martí Barceló, mare del Josep Borràs Martí (vegeu el seu arbre genealògic).

Localització del Mas d'en Xiprer a Google Maps, [41.118991, 0.765123](https://www.google.com/maps/@41.118991,0.765123)

www.marçaorigens.cat